

KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI HUKUKUNUN TARİHSEL GELİŞİMİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

Av. Pınar SARUHAN

GİRİŞ

Dijital çağ olarak adlandırdığımız 21. yüzyıl dünyasında, kişisel verilerin korunmasına atfedilen önem gün geçtikçe artmaktadır. Teknolojide yaşanan gelişmelerin ışığında, hukuk sistemlerinin de bu alanda düzenlemeler yapması kaçınılmaz bir noktaya varmıştır. Oysaki kişisel verilerin korunmasına dair düzenlemelerin ilki; M.Ö. 5. yüzyıla kadar dayanan *Hipokrat Yemini* olup, bu yemin hekimin icra ettiği mesleği sayesinde elde ettiği bilgiyi saklama yükümlüğüne dayanmaktadır.¹ Günümüzde bilginin elde edilme ve paylaşılma hızı göz önüne alındığında, bireyin korunmasına duyulan ihtiyacın artmasıyla birlikte hukuk sistemi içerisinde de düzenleme yapılması elzem hale gelmiştir.²

KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASINA DAİR İLK DÜŞÜNCELER

1928'de Yüksek Mahkeme yargıcı Louis Brandeis:

“Önemli olan mahremiyet kavramıdır, kendi başına bırakılma hakkı [...] hakların en kapsamlısı ve medeni insanlar tarafından en çok değer verilen haktır”

şeklinde düşünüyor olmasına karşın,³ 1960'lı yıllarda Başkan John. F. Kennedy Amerika Birleşik Devletleri'nde vatandaşların kişisel verilerini toplamak için bir merkez kurma girişiminde bulunmuştur. Bu girişim, büyük ölçüde yalnız kalma hakkına (right to be alone) saldırı olarak nitelendirilmiştir. 1890'larda Samuel D. Warren, daha sonra da federal hakimlik yapan Louis Brandeis'in düşünceleriyle şekillenen özel hayat hakkı (right to be privacy), her bireyin kendi fikirlerini, kişisel verilerini ne ölçüde başkalarıyla paylaşabileceğine ancak kendisi karar verir şek-

1 Elif Küzeci, *Kişisel Verilerin Korunması*, 4. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, 2020 Mayıs, s. 115.

2 Sibel Öztürk, *Türk Ceza Kanunu'nda Kişisel Verilerin Korunması*, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2020, s. 1.

3 Marjorie Heins, “The Right to Be Let Alone: Privacy and Anonymity at the U.S. Supreme Court Revenue”, *Française d'Études Américaines*, Cilt. 123 No. 1. s. 54.

lindedir. Başkan John F. Kennedy'nin bu girişimi, ABD kongresinde yasa çıkarılma talebi ile karşı karşıya kalınca askıda kalmış ve ancak kişilerin özel hayatını koruma altına alan yasa, Privacy Act, 1974 yılında yapılabilmekmiştir.⁴

Her ne kadar Avrupa Birliği'nde kişisel verilerin korunmasına ait yasal süreç daha yavaş işliyor gibi gözükse de 1970'te Almanya'nın Hessen eyaleti Hessen Eyalet Veri Koruma Kanunu'nu (Datenschutzgesetz Hessen) yürürlüğe koymuştur. İlgili kanun, bilişim sistemleri üzerinden tapu kayıtlarına erişim sağlanırken⁵ verilerin elde edilmesi ve depolanmasına ilişkin usul ve esasları içermektedir. Hessen eyaletine yapılan bu düzenleme neticesinde 1977 yılında Federal Almanya Veri Koruma Yasası kabul edildi. Lakin bahsi geçen yasal düzenleme, milli istihbarat ve polis teşkilatının ardından İçişleri Bakanlığı'na da kişisel verilerin korunması görevini bırakması yönüyle eleştirilmiştir.⁶

1970'li yıllarda gerek Avrupa'da gerekse Amerika Birleşik Devletleri'nde kişisel verilerin korunmasına dair düzenlemeler yapılmaya başlanmıştır.⁷

KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI HUKUKU'NA DAİR ULUSLARARASI DÜZENLEMELER

2.1. Avrupa Konseyi

2.1.1. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi

4 Kasım 1950 tarihinde Roma'da imzalanarak 3 Eylül 1953'te yürürlüğe giren Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 8. 'özel ve aile hayatına saygı hakkı' başlıklı hükmünde dolaylı bir şekilde kişisel verilere ait koruma hükümlerinin yer aldığını söylemek mümkündür. Bununla birlikte, kişisel verilerin korunmasına dair Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin verdiği ilk karar Klass ve diğerlerinin Almanya'ya karşı yaptığı başvuru neticesinde verilmiştir. Başvurucular, Alman Yasası'nın 10/2 hükmüne dayanarak hazırlanan Mektup, Posta ve Telekomünikasyonun Gizliliğinin Sınırlandırılması Yasası'nın AİHS'ye aykırı olduğunu ileri sürmektedirler.⁸ Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin verdiği çoğu kararda

4 Prof. Bahri Öztürk, Elif Altınok Çalışkan, "Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Hakkında Genel Değerlendirmeler ve Anayasaya Aykırılık Sorunu", **Fasikül Hukuk Dergisi**, Cilt. 10 No. 100, 2018, s. 6.

5 Kişisel Verileri Koruma Kurumu, **Kişisel Verilerin Korunmasına Duyulan İhtiyaç**, s. 1.

6 Küzeci, **Kişisel Verilerin Korunması**, s. 118.

7 Küzeci, **Kişisel Verilerin Korunması**, s. 119.

8 [https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:\[%22001-57510%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:[%22001-57510%22]}) (par. 10). (Erişim Tarihi: 18.06.2021).

görülmektedir ki, özel ve aile hayatına saygı hakkı aktif bir niteliğe sahiptir zira Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin pek çok kararında özel ve aile hayatına saygı hakkının korunması için devletlerin pozitif ve negatif yükümlükleri bulunduğu vurgulanmıştır.⁹

2.1.2. APEC ve ECOWAS

1989 yılında kurulan Asya Pasifik Ekonomik İşbirliği Örgütü, 2004 yılında kişisel verilerin korunması ve üye devletlerin kişisel verileri korunmasıyla farklı düzenlemelerine minimal düzeye indirmek amacıyla APEC Özel Yaşamın Gizliliği Çerçeve Belgesi'ni kabul etmişlerdir. Üye ülkeler arasındaki ticari ilişkileri koruma gayesini temel alan bu belge;¹⁰ kişisel verilerin hukuka aykırı şekilde toplanması ve kullanımdan doğan zararın önlenmesi, veri sorumlusunun ilgili kişiye bildirim zorunluluğu, kişisel verilerin amacına bağlı olarak toplanması ve kullanımının toplanma amacı ve uygun görülen diğer amaçlarla sınırlandırılması, uygun koşullar altında ilgili kişilerin, kişisel verilerinin toplanması, kullanımı ve yayını hakkında seçim hakkının bulunması, kişisel verilerin güncel doğru ve tam olarak tutulması, kişisel verilerin korunması için gerekli önlemlerin alınması ve gerekli durumlarda düzeltme olanağı tanınmıştır.¹¹

ECOWAS (*Economic Community of Western African States*- Batı Afrika Ülkeleri Ekonomik Topluluğu) 2010'da ECOWAS kurucu sözleşmesine ek olarak Kişisel Verilerin Korunması Ek Yasası'nı kabul etmiştir. Lakin, söz konusu belge Avrupa Birliği düzenlemelerinin gerisinde kaldığı için çok fazla uygulama alanı bulamamaktadır.¹²

2.1.3. Kişisel Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulma Sürecinde Bireylerin Korunmasına Dair 108 Sayılı Avrupa Konseyi Sözleşmesi ve 108+

Kişisel verilerin korunması alanında hukuken bağlayıcılığı olan ilk uluslararası sözleşme olma niteliğine haiz olan¹³ Kişisel Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulma Sürecinde Bireylerin Korunmasına Dair 108 Sayılı Avrupa Konseyi Sözleşmesi¹⁴ (108 Nolu Sözleşme) 28 Ocak 1981'de

9 https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_8_TUR.pdf sayfa 8 (Erişim Tarihi: 18.06.2021).

10 Mehmet Koç, **Peki Veri Koruma Konusunda Uluslararası Düzenlemeler Ne Demektedir?** <https://gelecekhukuk.com/peki-veri-koruma-konusunda-uluslararasi-duzenlemeler-ne-demektedir/> Erişim Tarihi: 24.06.2021.

11 Küzeci, **Kişisel Verilerin Korunması**, s. 167.

12 Küzeci, **Kişisel Verilerin Korunması**, s. 167.

13 Nevzat Ali Anı, *Kişisel Verilerin İşlenmesi ve Açık Rıza*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı, 2018, s. 40.

14 Council of Europe, **Convention for the Protection of Individuals with Regard to the Automatic Processing of Individual Data**, 28 Ocak 1981, ETS 108 (Convention 108).

Avrupa Konseyi tarafından imzalandı ve 1 Ekim 1985'te yürürlüğe girdi. 1981 yılında Türkiye tarafından da imzalanan 108 Nolu Sözleşme, 18 Şubat 2016'da onaylanarak yürürlüğe girmiştir.¹⁵ 108 Nolu Sözleşme'nin amacı kişisel verilerin toplanması ve işlenmesi durumunda meydana gelen hak ihlallerine karşı gerçek kişileri koruyarak sözleşmeye taraf ülkelerin kişisel veri aktarımını düzenlemektir.¹⁶ 108 Nolu Sözleşme çerçeve sözleşme niteliğinde olup zira üye devletler iç hukuk sistemlerinde yapacakları düzenlemeler ile 108 Nolu Sözleşme'yi uygulayabilirler yahut sözleşme hükümlerine aykırı olmama şartını sağlayarak kişisel verilerin korunmasına ilişkin kendi kanunlarını yapabileceklerdir.¹⁷

2004'te, 108 Nolu Sözleşme'ye, 181 Nolu Kişisel Verilerin Otomatik İşleme Tabi Tutulması Karşısında Gerçek Kişilerin Korunmasına Dair Sözleşmeye Ek Protokol ile yeni düzenlemeler getirilmiştir.¹⁸ Yeni veri kategorilerinin getirilmesi, bildirim yükümlülüğünde yapılan düzenleme, veri işleme sürecinde şeffaflığın artırılması kayda değer yenilikler olarak adlandırılmaktadır.¹⁹

2.1.4. İnsan Hakları Biyotıp Sözleşmesi ve Siber Suç Sözleşmesi

İnsan Hakları Biyotıp Sözleşmesi 10. maddede Özel Yaşam ve Bilgilendirme Hakkı düzenlenmiştir. Bahse konu sözleşme her ne kadar hassas verileri özel bir koruma altına alsada da ayrıntılı bir düzenleme yapmamış olması nedeniyle eleştirilmektedir.²⁰

Siber Suç Sözleşmesi kişisel verilerin toplanması işlenmesi ve aktarılmasına dair hükümler taşımakla birlikte, 108 sayılı Sözleşme ile arasındaki uyumsuzluklar nedeniyle eleştirilmiştir.²¹

OECD'nin Özel Yaşamın Korunması ve Kişisel Verilerin Sınır Ötesi Akışına İlişkin Rehber İlkeleri

15 <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/02/20160218-2.pdf> (Erişim Tarihi: 24.06.2021).

16 Berna Akçalı Gür, "Uluslararası Hukuk ve AB Hukuku Boyutuyla Kişisel Verilerin Yurt Dışına Aktarılması", **Marmara Üniversitesi Hukuk Araştırmaları Dergisi Prof. Dr. Ferit Hakan Baykal Armağanı**, Cilt. 25 Sayı. 2, Aralık 2019.

17 Anı, *Kişisel Verilerin İşlenmesi ve Açık Rıza*, s. 40.

18 Council of Europe, Convention 108 and Protocols, <https://www.coe.int/en/web/data-protection/convention108-and-protocol> (Erişim Tarihi: 20.06.2021).

19 Elif Küzeci, Avrupa Konseyi'nin 108 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Sözleşmesi Yenilendi! Sözleşme 108+, Carpenter Kararı ve Diğer Bazı Gelişmelere İlişkin Bir Değerlendirme, <https://medium.com/@elfkzc/avrupa-konseyinin-108-say%C4%B1%C4%B1-ki%C5%9Fisel-verilerin-korunmas%C4%B1-s%C3%B6zle%C5%9Fmesi-yenilendi-bc8daad9decc> (Erişim Tarihi: 01.07.2021).

20 Küzeci, **Kişisel Verilerin Korunması**, s. 141.

21 Afra Ece Kaya, "Kişilik Hakkı Olarak Kişisel Veriler ve Yeni Kişisel Verilerin Korunması Kanunu", **Terazi Hukuk Dergisi**, Cilt 12, 2017, No.2 125, s. 70.

OECD (Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü / Organization for Economic Cooperation and Development) kişisel verilerin korunması ile ilgili olarak yürüttüğü çalışmaların bir sonucu olarak 23 Eylül 1980 tarihinde yumuşak hukuk kuralı olarak nitelendirilen²² ve bu nedenle de bağlayıcı olmayan ilkeleri içeren, “Mahremiyetin Korunması ve Kişisel Verilerin Sınır Ötesi Akışına İlişkin Rehber İlkeler” kabul edilmiştir. OECD Rehber İlkeleri’nde yer alan 2. bölüm “Ulusal Uygulama Temel İlkeleri” başlığı altında toplanmış 8 ilkeden oluşmakta olup, kişisel veri işleme faaliyetlerinde dikkate alınması gereken temel hususları ortaya koymuştur.²³ Her ne kadar bahse konu ilkeler kişisel verilerin korunması alanında yapılan ilk önemli çalışma niteliğine haiz olsa da²⁴ söz konusu ilkeler dijital çağın gerekliliğini tam olarak karşılayamamaktadır. Zira bahse konu ilkeler, düzenlendikleri döneme kıyasla günümüzde teknolojinin gelişimi ve internet kullanımı ivme kazandığı için, kişisel veri alanında yeni ortaya çıkan sorunları kapsamakta yetersiz kalmaktadır.²⁵

Birleşmiş Milletler

10 Aralık 1948 tarihli Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyanamesi’nin 12. maddesi ile bireylerin özel hayatlarına ilişkin oluşabilecek herhangi bir müdahalenin özel hayatın gizliliğine saldırı olduğu vurgulanarak yasa tarafından korunmaya hakkı olduğu hüküm altına alınmıştır. Birleşmiş Milletler Bireysel ve Siyasi Haklar Uluslararası Sözleşmesi’nin 17. maddesi ile kişilerin özel yaşamının gizlilik hakkı kabul edilerek hukuki olarak korunma altında olduğu vurgulanmıştır. İlgili düzenlemelere ek olarak BM Genel Kurulu Bilgisayara Geçirilmiş Kişisel Veri Dosyalarına İlişkin Rehber İlkeleri BM Genel Kurulu tarafından 1990’da kabul edilmiş olmakla birlikte hem ulusal alanda düzenlemeler yapılması için teşvik sağlamayı hem de uluslararası mecrada da kişisel verilerin işlenmesini bahsi geçen rehber ilkelere dayanarak işlenmesini sağlamayı amaçlamaktadır.²⁶

22 Murat Dülger, “Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü Bağlamında Kişisel Verilerin Korunması”, **Yaşar Hukuk Dergisi**, Cilt. 1, 2019, s. 74.

23 Adnan Coşkun Doğan, **Kişisel Verilerin Korunması Muhafazası ve Paylaşımı**, 2015, s. 8.

24 Küzeci, **Kişisel Verilerin Korunması**, s. 131.

25 Dülger, “Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü Bağlamında Kişisel Verilerin Korunması”, s.74.

26 Küzeci, **Kişisel Verilerin Korunması**, s. 136.

Avrupa Birliği Düzenlemeleri

2.4.1. AB Temel Haklar Şartı

7 Aralık 2000 tarihinde Fransa/Nice'te imzalanan ve 1 Aralık 2009 tarihinde Lizbon Antlaşması'nın yürürlüğü ile bağlayıcı nitelik kazanan Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı, kişisel verilerin korunması kenar başlığını taşıyan 8. maddesinde kişisel verilerin korunması hakkı ayrı ve bağımsız bir hak olarak ele alınmıştır.²⁷ İlgili metinde kişisel verilerin korunması özel yaşamın gizliliğinden ayrı bir hak olarak değerlendirilerek, ulusal hukuk sistemi içerisinde yer alan anayasa çalışmalarına da ışık tutabilmektedir.²⁸

2.4.2. 95/46/EC Sayılı Kişisel Verilerin İşlenmesi ve Serbest Dolaşımı Bakımından Bireylerin Korunmasına İlişkin Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Konseyi Direktifi

24 Ekim 1995'te yayınlanan 95/46/EC sayılı Kişisel Verilerin İşlenmesi ve Serbest Dolaşımı Bakımından Bireylerin Korunmasına İlişkin Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Konseyi Direktifi, (Direktif) Mayıs 2018'de Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü kabul edilene kadar yürürlükte kalmıştır. Direktif, üye devletler tarafından birebir olarak uygulanmamakta olup iç hukuk sisteminde düzenlemeye gidilmesini öngörmektedir.²⁹ Direktif, tamamı ya da bir bölümü otomatik olarak işlenen ve otomatik olmayan yollarla işlenen verilerden bir dosyalama sistemine kaydedilenler veya kaydedilebilme imkânı bulunan kişisel verilere uygulanacaktır.³⁰ Direktif, kişisel verilerin işlenmesinin hukuki boyutu, yargı yolları, sorumluluk ve yaptırımlar, etik kurallar, kişisel verilerin üçüncü ülkelere transferi, denetleyici makam, çalışma grubu ve Birlik önlemlerini içeren 7 bölüm ve 34 maddeden meydana gelmiştir.³¹ Kamu ve özel kurumları içine alan bir koruma çerçevesi yaratmayı hedefleyen³² Direktif; meşruluk amacının sınırlılığı, şeffaflık, orantılılık, güvenlik ve kontrol ilkelerini benimsemiştir.

27 <https://www.avrupa.info.tr/tr/avrupa-birligi-temel-haklar-bildirgesi-708> (Erişim Tarihi: 01.07.2021).

28 Küzeci, **Kişisel Verilerin Korunması**, s. 182.

29 Dülger, "Avrupa Genel Veri Koruma Tüzüğü Bağlamında Kişisel Verilerin Korunması", s. 79.

30 Küzeci, **Kişisel Verilerin Korunması**, s. 187.

31 Access to European Law, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A31996L0046> (Erişim Tarihi: 20.06.2021).

32 Bekir Gürses, "AB ve Türk Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması Mevzuat Uyumuna Yönelik Bir Değerlendirme", **Marmara Üniversitesi, Avrupa Araştırmaları Enstitüsü**, 2019, s. 12.

2.4.3. 2016/679 Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü

Avrupa Birliği'nin mahremiyet kurallarına verdiği önem göz önüne alındığında, kişisel verileri korunmanın kültürel değer birikimi ve anlayışını da beraberinde getirdiği görülmektedir.³³ Bununla birlikte Direktifin yeterli kalmadığını ve yeni bir düzenlemeye gidilmesi gerektiğini gösteren birtakım olaylar meydana gelmiştir. CIA analisti Edward Snowden'ın Facebook ve Google gibi pek çok büyük şirketin kullanıcı bilgilerini Amerikan Ulusal Güvenlik Teşkilatı'nın dinleme ve gözleme faaliyetlerine konu olduğu, Maximilliam Schrems'in Facebook'u Avrupa Birliği vatandaşı kullanıcılarının kişisel verilerini depolaması sonucunda şikâyet etmesi gibi örnekler Avrupa Birliği'nde kişisel verilerin korunmasına ilişkin duyulan hukuki güveni azaltmış ve bu durumun tehlikeli sonuçları gözlenmeye başlanmıştır.³⁴

Avrupa Parlamentosu tarafından 24 Mayıs 2016 tarihinde, Genel Veri Koruma Tüzüğü (GVKT) onaylanmış ve iki yıllık bir regülasyon tarihi olarak 25 Mayıs 2018 tarihi belirlenmiştir.

GVKT, Avrupa Birliği üye ülkeleri açısından doğrudan uygulanma niteliğine haiz olması sebebiyle üye devlet açısından veri koruma politikaları yeknesaklık kazanarak kişisel verilerin serbest dolaşımına ilişkin sorunlar ortadan kalkmaya başlamıştır. Ayrıca GVKT'nün Direktif'e kıyasla, kişisel verilerin korunması konusunda daha bireysel hükümleri öngörmesi, coğrafi açıdan daha geniş uygulamaya sahip olması ve doğrudan uygulama ve sonuca yönelik bir düzenleme olması nedeniyle Kopernik devrimi gibi bir etkiye sahip olacağı beyan edilmiştir.³⁵ GVKT Avrupa Birliği vatandaşları için Avrupa Birliği dışında da uygulanabildiği için küresel bir koruma sağlamaktadır.³⁶

İÇ HUKUKTAKİ DÜZENLEMELER

3.1. Kamu Hukuku Açısından

765 sayılı Eski Türk Ceza Kanunu'nda, günümüzdeki tanımıyla kişisel verilere karşı işlenen suçlara karşı herhangi bir hüküm bulunmamakla

33 http://www.bilgitoplumu.gov.tr/wp-content/uploads/2017/07/AB_Veri_Koruma_Tuzugu.pdf (Erişim Tarihi: 01.07.2021).

34 Murat Volkan Dülger, "Kişisel Verilerin Korunması Kanunu ve Türk Ceza Kanunu Bağlamında Kişisel Verilerin Ceza Normlarıyla Korunması", **İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi** 5 (1), 2018, s. 97.

35 Tamer Sosyal, "Unutulma Hakkının Avrupa Birliği'nin Genel Veri Koruma Tüzüğü Çerçevesinde İncelenmesi", **Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi**, Vol. 13, 2019, s. 359.

36 Yasemin Hoşnut, "Uluslararası Düzenlemelerde ve Türkiye'de Kişisel Verilerin Korunması", **Yeni Medya**, Vol.6, 2019, s. 36.

birlikte, dolaylı olarak koruma sağlayan hükümler bulunmaktadır.³⁷ 765 Sayılı Eski Türk Ceza Kanunu'nda da yer alan 195., 196., 197., 198. ve 200. maddeler, kişiler arasındaki mektup, posta, telgraf veya kapalı zarf içeriğinde yer alan sır niteliğindeki bilgilerin hukuka aykırı şekilde ele geçirilmesini önleme amacını taşımaktaydı. Sır niteliğine haiz bilgilerin aynı zamanda kişisel veri olarak nitelendirilmesi de mümkündür.³⁸ Ayrıca 765 sayılı ETCK'nın "Bilişim Alanında Suçlar" başlıklı on birinci babında yer alan 525/a bendinde düzenlenen "verilerin ele geçirilmesi suçu" bilişim suçları alanında gerçekleştirilen ilk düzenleme olma niteliğini haiz olmakla birlikte yeterli korumayı sağlamamaktaydı.³⁹ 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu kapsamında kişisel verilere karşı suçlar düzenlenmiş olup, bu suçlara ilişkin hükümler yürürlüğe girmiştir. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu 135 -140 maddelerinde, kişisel verilerin hukuka aykırı olarak kaydedilmesi, verileri hukuka aykırı olarak ele geçirme, nitelikli hali, verileri yok etme ve şikâyet usulleri ve tüzel kişiler hakkında güvenlik tedbirlerinin uygulanması hükme bağlanmıştır. 6698 sayılı Kanun'un "Suçlar ve Kabahatler" başlıklı beşinci bölümünde yer alan "Suçlar" başlığını taşıyan 17. maddesinin ilk fıkrasında 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 135 ila 140. maddelerine atıf yapıldığını görmekteyiz. İlgili maddenin 2. fıkrasında 6698 sayılı Kanun'un 7. maddesi hükmüne aykırı olarak kişisel verileri silmeyen veya anonim hale getirmeyenlerin 5237 sayılı Kanun'un 138. maddesi uyarınca cezalandırılacağından bahsedilmiştir. Beşinci bölümün diğer başlığında da "Kabahatler"den söz edilerek para cezası yaptırımı öngörülmüştür.

1982 Anayasası'nda kişisel verilerin korunmasına dair düzenlemeler 2010 yılından önceye dayanmaktadır. Bu düzenlemelere örnek olarak özel hayatın gizliliği hakkı (m.20), haberleşmenin gizliliği (m.22), dini ve vicdani kanaatleri açıklamaya zorlamama (m.25) hakları örnek olarak gösterilebilir. 2010 yılında yapılan referandumun akabinde, 5982 sayılı kanun ile Anayasa'nın özel hayatın gizliliğini düzenleyen maddesine:

"Herkes, kendisiyle ilgili kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına sahiptir. Bu hak; kişinin kendisiyle ilgili kişisel veriler hakkında bilgilendirilme, bu verilere erişme, bunların düzeltilmesini veya silinmesini talep etme ve amaçları doğrultusunda kullanılıp kullanılmadığını öğrenmeyi de kapsar. Kişisel veriler, ancak kanunda öngörülen haller-

37 Öztürk, *Türk Ceza Hukuku'nda Kişisel Verilerin Korunması*, s. 4.

38 Dülger, "Kişisel Verilerin Korunması Kanunu ve Türk Ceza Kanunu Bağlamında Kişisel Verilerin Ceza Normlarıyla Korunması", s. 122.

39 Dülger, "Kişisel Verilerin Korunması Kanunu ve Türk Ceza Kanunu Bağlamında Kişisel Verilerin Ceza Normlarıyla Korunması", s. 116.

de veya kişinin açık rızasıyla işlenebilir. Kişisel verilerin korunmasına ilişkin esas ve usuller kanunla düzenlenir”

hükmü eklenerek kişisel verilerin korunmasına dair açık bir anayasal düzenleme yapılmıştır. Bu düzenlenme, kişisel verilerin işlenmesinin bağımsız bir kurum tarafından denetlenmesini ve kişisel verilerin korunması hakkının hangi şartlar altında sınırlandırılabileceğini öngörmemesi sebebiyle doktrin tarafından eleştirilmiştir.⁴⁰

Özel Hukuk Açısından

Türk Medeni Kanunu 23., 24. ve 25. maddeleri ile kişiliğin korunması ve Türk Borçlar Kanunu’nun 58. maddesi ile kişilik hakkının zedelenmesinin önüne geçilmesi amaçlanarak kişilik hakkı zedelenen kişinin manevi tazminata hak kazanması hüküm altına alınmıştır.

5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun’da da yer ve hizmet sağlayıcılara saklama yükümlülüğü, bilgilerin gizliliği, doğruluğu ve bütünlüğü ile ilgili sorumluluk yüklenmiştir.

5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu’nda işletmecilere kişisel verilerin korunması ve gizliliği bir yükümlülük olarak verilmiştir. 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu, 12. madde ile elektronik sertifika hizmet sağlayıcısına kişisel verilerin korunmasına ilişkin birtakım yükümlülükler getirmiştir.

Kişisel Verilerin Korunması Kanunu

Türkiye’de kişisel verilerin korunması konusunda müstakil bir ortaya çıkarma ihtiyacı bilişim alanındaki gelişmeler ışığında 1960’lı yıllarda konuşulmaya ve 1970’li yıllarda ise düzenlemelerin konusu çizilmeye başlanmıştır.⁴¹

1988’de Adalet Bakanlığı kişisel verilerin korunmasına ilişkin ilk çalışmaları başlatmıştır. Konuya ilişkin 1995 yılında bir komisyon kurulmuş fakat kişisel verilerin korunmasına dair ilk taslak çalışması 2000 yılında kurulan komisyon tarafından gerçekleştirilmiştir. İlgili taslak yürürlüğe konulamamış olup güncellenerek 2008 yılında Başbakanlık’a gönderilmiştir. 26 Aralık 2014’te taslak yenilenmek suretiyle TBMM’ye sunulmuş lakin kanunlaştırma çalışması tekrar sonuçsuz kalmıştır. 18 Ocak

⁴⁰ İbrahim Korkmaz, “Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Hakkında Bir Değerlendirme”, **Türkiye Barolar Birliği Dergisi**, (124), 2016, s. 83.

⁴¹ Dülger, “Uluslararası ve Ulusal Düzenlemeler Işığında Bir İnsan Hakkı Olarak Kişisel Verilerin Korunması”, s. 191.

2016 tarihinde tekrar TBMM'ye sunulan güncel taslak çalışması 24 Mart 2016'da yasalaşmıştır. İlgili yasa 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu 7 Nisan 2016 tarihli ve 29677 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

SONUÇ

Kişisel verilerin korunmasına tarihsel süreç boyunca önem atfedilmiştir. 21. yüzyıldan itibaren küresel çapta yaşanan gelişmeler ışığında kişisel verilerin korunması hız kazanmış olup, hukuksal bir çerçeve çizilmeye çalışılmıştır. Kişisel verilerin korunması alanında yaşanan ve yaşanabilecek ihlaller göz önüne alındığında gerek uluslararası gerekse 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nun verilerin korunması açısından daha sıkı tedbirler alınmak suretiyle çağın gerekliliklerine uygun olarak geliştirilmesi gerektiği kanaatindeyiz.

KAYNAKÇA

Access to European Law,

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A31996L0046>

ANI, Nevzat Ali, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı Kişisel Verilerin İşlenmesi ve Açık Rıza, İstanbul 2018.

AKÇALI GÜR, Berna, Uluslararası Hukuk ve AB Hukuku Boyutuyla Kişisel Verilerin Yurt Dışına Aktarılması, Marmara Üniversitesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Cilt. 25 Sayı. 2, Prof. Dr. Ferit Hakan Baykal Armağanı Aralık 2019.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Madde 8 Rehberi

https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_8_TUR.pdf

Avrupa Birliği,

<https://www.avrupa.info.tr/tr/avrupa-birligi-temel-haklar-bildirgesi-708>

Bilgi Toplumu, http://www.bilgitoplumu.gov.tr/wp-content/uploads/2017/07/AB_Veri_Koruma_Tuzugu.pdf

Council of Europe, Convention for the Protection of Individuals with Regard to the Automatic Processing of Individual Data, 28 Ocak 1981, ETS 108 (Convention 108).

Council of Europe, Convention 108 and Protocols

<https://www.coe.int/en/web/data-protection/convention108-and-protocol>

DOĞAN, Adnan Coşkun, Kişisel Verilerin Korunması Muhafazası ve Paylaşımı, Ankara Nisan 2015.

DÜLGER, Murat Volkan, Uluslararası ve Ulusal Düzenlemeler Işığında Bir İnsan Hakkı Olarak Kişisel Verilerin Korunması, İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 5 (1), Bahar 2018.

DÜLGER, Murat Volkan Dülger, Kişisel Verilerin Korunması Kanunu ve Türk Ceza Kanunu Bağlamında Kişisel Verilerin Ceza Normlarıyla Korunması, İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 3 (2), 2016.

DÜLGER, Murat Volkan, İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 5 (1), Bahar 2018.

DÜLGER, Murat Volkan, Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü Bağlamında Kişisel Verilerin Korunması, Yaşar Hukuk Dergisi, 2019, Cilt. 1.

GÜRSES, Bekir, AB ve Türk Hukukunda Kişisel Verilerin Korunması Mevzuat Uyumu-na Yönelik Bir Değerlendirme Marmara Üniversitesi, Avrupa Araştırmaları Enstitüsü, 2019.

HOŞNUT, Yasemin, Uluslararası Düzenlemelerde ve Türkiye'de Kişisel Verilerin Korunması, Yeni Medya, Vol.6 2019.

HEINS, Marjorie, The Right to Be Let Alone: Privacy and Anonymity at the U.S. Supreme Court *Revue Française d'Études Américaines*, Vol 123 No: 1

KAYA, Afra Ece, Kişilik Hakkı Olarak Kişisel Veriler ve Yeni Kişisel Verilerin Korunması Kanunu, Terazi Hukuk Dergisi, Cilt 12, Sayı 125, Ocak 2017.

Kişisel Verileri Koruma Kurumu, Kişisel Verilerin Korunmasına Duyulan İhtiyaç EUROPEAN COURT of HUMAN RIGHTS.

[https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:\[%22001-57510%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:[%22001-57510%22]})

KÜZECİ, Elif, Kişisel Verilerin Korunması, On İki Levha Yayıncılık ,2020, 4. Basım.

KÜZECİ, Elif, Avrupa Konseyi'nin 108 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Sözleşmesi Yenilendi! Sözleşme 108+, Carpenter Kararı ve Diğer Bazı Gelişmelere İlişkin Bir Değerlendirme, 5 Haziran 2018.

KOÇ, Mehmet, Peki Veri Koruma Konusunda Uluslararası Düzenlemeler Ne Demektir. <https://gelecekhukuk.com/peki-veri-koruma-konusunda-uluslararasi-duzenlemeler-ne-demektedir/>

KORKMAZ, İbrahim, Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Hakkında Bir Değerlendirme, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, (124), 2016.

ÖZTÜRK, Sibel, Türk Ceza Kanunu'nda Kişisel Verilerin Korunması, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı.

ÖZTÜRK Bahri, ALTINOK ÇALIŞKAN Elif, Kişisel Verilerin Korunması Kanunu Hakkında Genel Değerlendirmeler ve Anayasaya Aykırılık Sorunu, Fasikül Hukuk Dergisi, Cilt. 10 No. 100, 2018.

Resmî Gazete, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/02/20160218-2.pdf>

SOYSAL, Tamer, Unutulma Hakkının Avrupa Birliği'nin Genel Veri Koruma Tüzüğü Çerçevesinde İncelenmesi, Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, Cilt. 13, 2019.